

Vratile su se lastavice. Najpoznatije selice teške su tek dvadesetak grama, ali sposobne prevladati surovu Saharu i iscrpljujuće mediteranske oluje. Zbog nebrige o prirodi, međutim, sve ih je manje.

Druge subote u svibnju obilježava se dan ptica selica. Sitna i skromna lastavica, koja ljude stoljećima zadivljuje time što je sposobna pronaći svoje staro gnijezdo, često je prva asocijacija na selice.

Ne zna se zašto laste lete tako daleko. Južni dijelovi Europe zimi su dovoljno topli da bi vjerojatno mogle preživjeti, ali one lete mnogo dalje, prelaze Mediteran i Saharu prije no što dođu do područja s hranom.

U sekundi prelete 11 metara, a dnevno stotine kilometara. Hrvatske lastavice zimuju u središnjoj Africi što znači da prelijeću otprilike pet tisuća kilometara.

Kako bi se mogle hraniti u letu, putuju danju što je kod ptica pjevica rijetkost.

“Prilikom selidbe se okupljaju u ogromna jata i često noće u području obraslom trskom”, navodi upraviteljica Zavoda za ornitologiju Jelena Kralj.

Dužina je važna

Ako su u starom gnijezdu uspješno othranili potomke, parovi se često vraćaju pod isti krov. U gnijezda zdjelastog oblika, koja od slame i blata strpljivo grade tjedan dana, polažu 4-5 jaja na kojima ženka leži oko dva tjedna.

Dok su ljudi živjeli u pećinama, ondje su boravile i lastavice. Kako je čovjek podizao nastambe, one su ga vjerno slijedile. Kao i ljudi, grade trajne domove što većini drugih vrsta ptica nije svojstveno.

Odnos između lasta i ljudi mješavina je pozitivnih i negativnih osjećaja jer su lijepe za vidjeti, ali nisu ‘čisti podstanari’.

Iako im vole biti blizu, u periodu gniježđenja mužjaci su vrlo agresivni i da se njih pita, ljudi bi trebali na određeno vrijeme odseliti.

Ženke će birati mužjake s dužim repom. Takvom selekcijom ženka osigurava kvalitetnije potomstvo jer dužina ukazuje ne veću otpornost parazitima.

Dugi rašljasti rep podrazumijeva i bolje manevriranje prilikom hvatanja kukaca, njihove glavne hrane. Nekoliko lastavica pojede oko 1700 muha i komaraca dnevno što ih čini najučinkovitijim ekološkim insekticidom.

Čista 'šoferšajba'

U prošlosti su bile brojnije i često su se nastanjivale u stajama - radi topline, ali i insekata. Danas im, osim nestanka malih stočara, opstanak uvelike ugrožavaju intenzivna poljoprivreda i

pesticidi.

Zatrovani kukci postali su smrtonosan zalogaj za mnoge ptice, kaže Valerije Vrček s Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Navodi da je u posljednjih 50-pedesetak godina na području Kanade i SAD-a broj ptica smanjen za gotovo tri milijarde.

“Čini se da se ostvaruje upozorenje biologinje Rachel Carson koja je prije 60 godina objavila knjigu ‘Tiho proljeće’ u kojoj je nestanak ptica povezala upravo s uporabom insekticida”, rekao je Hini.

Prema studiji objavljenoj 2021. u časopisu Science, toksičnost pesticida znatno je porasla u posljednjih četvrt stoljeća.

Kada bi usjevi bili raznolikiji i polja manja, prinosi bi možda bili niži, ali ptica bi bilo više, smatra Vrček.

Brojne studije govore o nestajanju kukaca diljem svijeta. U Portoriku je, primjerice, u posljednjih 35-40 godina nestalo čak 98 posto kopnenih insekata. Stopa izumiranja kukaca osam je puta veća od one kojom nestaju druge životinje što može pokrenuti lavinu ekoloških katastrofa.

Na to upućuje i ‘fenomen čiste šofer-šajbe’ prilikom dužih putovanja koji su prvi uočili njemački vozači.

Domino efekt

Utjecaj nestanka ptica na ljude zorno pokazuje kineski primjer iz 1955. kada je komunistički vođa Mao Ce Tung objavio rat vrapcima koje je smatrao štetočinama.

Njihovim nestankom prekomjerno su se namnožili skakavci i drugi kukci koji su sljedećih godina uništavali usjeve. To je izazvalo masovnu glad pa su, s ciljem vraćanja ravnoteže u prirodu, Kinezi morali uvesti 250.000 vrabaca.

Studija objavljena krajem 2020. u časopisu Ecological Economics utvrdila je kako je sreća Europljana usko povezana s brojnošću različitih ptičjih vrsta. Znanstvenici su zaključili da je očuvanje ptica važno za ljudsku dobrobit kao i financijska sigurnost.

Prema njihovim izračunima, blizina 14 dodatnih vrsta ptica pružala je isto zadovoljstvo kao i zarada od dodatnih 150 američkih dolara mjesečno.

Glavni autor studije kazao je da su prema istraživanju najsretniji Europljani oni koji mogu svakodnevno doživjeti brojne različite vrste ptica ili koji žive u blizini prirodnog okruženja u kojem žive mnoge ptičje vrste.

U cilju zaštite divlje flore i faune Europski parlament prošle je godine usvojio rezoluciju Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. Zastupnici su zatražili reviziju inicijative za oprašivače kako bi se u nju uključio ambiciozan okvir za praćenje zbog njihove važnosti za okoliš i sigurnost hrane.

Eurozastupnici smatraju da treba primjenjivati rješenja zaštite uroda koja su sigurna za okoliš te se protive ponovnom odobrenju upotrebe glifosata nakon 31. prosinca 2022. (Hina)

